

אי ביטחון תזונתי בקרב מבקשי מקלט בישראל

יוני 2022

"קהילות מבקשי המקלט וחסרי המעמד סובלות ממיעוט של מענים וזכויות, ומרבית חבריהן חיים בעוני; ובשל מגפת הקורונה, מרבית משקי הבית באוכלוסייה זו נותרו ללא הכנסה ורובם חיים באי-ביטחון תזונתי בינוני או חמור." (מתוך דוח של מכון ברוקדייל, מרץ 2022)

משבר המזון העולמי כבר [כאן](#) והמלחמה הנמשכת באוקראינה צפויה להחמיר ולהעמיק אותו. המשמעות היא שהאוכלוסיות המוחלשות ביותר בישראל - אלה שכבר סובלות מאי-ביטחון תזונתי ואלה שנמצאות כיום על סף - יהיו הראשונות להיפגע ממנו. אחת הקבוצות הפגיעות ביותר שחיות בקרבנו היא אוכלוסיית מבקשי המקלט - כ- 27,000 עם ילדיהם - שחוסים תחת מדיניות הגנה קבוצתית מפני הרחקה כבר 16 שנים אך חיים בישראל במעמד זמני וללא רשת ביטחון בריאותית וסוציאלית.

על פי סקר שנערך על ידי אגף התזונה במשרד הבריאות בשיתוף עיריית ת"א: מסיל"ה ותכנית "בתיאבון" בין מאי לדצמבר 2020 בקרב קהילת חסרי מעמד בעיר, 85% מחסרי המעמד בישראל סבלו מאי ביטחון תזונתי בתקופה זו של משבר הקורונה (32% אחוז מהנחקרים נמצאים באי ביטחון תזונתי בינוני וכ- 54% נמצאים באי ביטחון חמור) על פי קריטריונים של משרד הבריאות. על פי [סקר נוסף](#) שנערך מטעם פורום בריאות הנפש בקרב מבקשי מקלט בפברואר מרץ 2021, 35.5% מהמשיבים דיווחו כי באותה השנה ויתרו על אוכל בשל מצוקה כלכלית. [שיעור הסובלים מאי-ביטחון תזונתי מקרב מבקשי המקלט גבוה משמעותית משיעורם באוכלוסייה הכללית בחברה הישראלית](#). חשוב להדגיש, כי לגבי מבקשי מקלט [אין למדינה נתונים](#) על שיעור התופעה משום שהם לא זכאים לקצבאות וליתר שירותי הרווחה שאזרחי ישראל מקבלים, חיים עם אשרת שהייה ארעית ולא רשומים במרשם האוכלוסין.

משבר הקורונה ב-2020 הנחית מהלומה קשה על קהילת מבקשי המקלט; רבים איבדו באחת את עבודתם בתחילת המשבר, וללא זכאות לדמי אבטלה, לפיצויי פיטורים, לקצבאות הביטוח הלאומי ולביטוח בריאות הם נקלעו למשבר שהשפעותיו ניכרו מיד. מבקשי מקלט שלא נזקקו לסיוע בעבר משום שהתפרנסו, הפכו לנזקקים לסיוע חומרי ונפשי. [בעמותת א.ס.א.](#), התומכת במבקשי מקלט פגיעים ופועלת לקידום זכויותיהם, חל גידול של 268% במספר מבקשי המקלט שפנו לעמותה בבקשה לסיוע במזון בין מרץ 2020 ומרץ 2021. נשים מבקשות מקלט משלמות מחיר יקר במיוחד על מנת להימנע מרעב: על פי הדוח השנתי (2021) של משרד החוץ האמריקאי בנושא סחר בבני אדם, שבו הוכרז על הורדת הדירוג של מדינת ישראל כמדינת הנאבקה בסחר בבני אדם, מספר מבקשות המקלט שנאלצו לספק שירותי מין על מנת לשרוד שילש את עצמו במהלך 2020.

מבקשי המקלט מאפריקה החיים בישראל כחוק כבר כ- 16 שנים מספקים נורת אזהרה: מי שלא מקבלים כל מעטפת סוציאלית לאורך זמן - נדונים לרעב. מי שנמלטו עכשיו מאוקראינה עלולים להיות הבאים בתור אם לא יקבלו מענים מספקים.

לאור הנתונים החמורים הללו, על רשויות המדינה לפעול באופן מידי:

1. לאתר את כלל מבקשי המקלט הסובלים מחוסר ביטחון תזונתי (וראו גם [המלצות מכון ברוקדייל](#) בעניין).
2. לכלול את מבקשי המקלט הסובלים מאי-ביטחון תזונתי בכל פתרון ארוך טווח ובכל היערכות ממשלתית לסוגיית הביטחון התזונתי, כולל המיזם הלאומי לביטחון תזונתי.
3. להנגיש את המענים הניתנים לסובלים מאי-ביטחון תזונתי גם למבקשי המקלט, הן בהיבט של התאמת סל המזון והן בהיבט התרבותי-שפתי.

לפרטים נוספים: עו"ד אורלי לוינזון-סלע, מנהלת המחלקה הציבורית, א.ס.א. - ארגון סיוע לפליטים ומבקשי מקלט בישראל, 050-6232586; only@assaf.org.il